

DOI: <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2025-54-2>

УДК 338.24:355.018

Беліменко О. І., аспірант

Державний торговельно-економічний університет

o.belimenko@knute.edu.ua

ORCID: 0009-0001-8143-5748

Блакита Г. В., д.е.н., професор,

завідувач кафедри економіки та фінансів підприємства

Державний торговельно-економічний університет

g.blakitya@knute.edu.ua

ORCID: 0000-0002-4848-9912

ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. У статті проведено аналіз економічної стійкості підприємств в умовах війни. Зокрема, досліджено стан та динаміку змін основних макроекономічних показників, як одного з головних чинників впливу на розвиток підприємництва в країні. Досліджено ділову активність суб'єктів господарювання за період повномасштабного вторгнення російської федерації, у тому числі суб'єктів малого підприємництва – ФОП, як основної складової вітчизняного господарювання. Проаналізовано основні зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на стабільність бізнесу в умовах війни. За отриманими результатами аналізу визначено напрями відновлення бізнесу від шоків станів та заходи, впровадження яких дозволить відновити стабільність з метою досягнення належного рівня економічної стійкості.

Ключові слова: економічна стійкість, підприємство, стійкість, стабільність, виклики.

JEL code classification: D81, L25, H56

Постановка проблеми. Сучасний стан вітчизняної економіки характеризується надзвичайними викликами, спричиненими повномасштабною війною. Військова агресія призвела до руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, падіння активності на внутрішньому і зовнішньому ринках, нестачі ресурсів та зростання невизначеності серед суб'єктів господарювання. Враховуючи це, питання економічної стійкості підприємств набуває критичного значення, оскільки саме здатність бізнесу до адаптації, виживання та розвитку є важливою передумовою відновлення національної економіки.

Потреба швидкого реагування на виклики і загрози призвела до впровадження інноваційних стратегій управління, пошуку альтернативних постачальників і ринків збуту, а також залучення міжнародної підтримки, що в свою чергу, спрямовує на нові вектори розвитку українського бізнесу. Разом з тим на рівень економічної стійкості підприємств значною мірою впливає державна політика, можливість доступу до фінансових ресурсів та здатність підприємців адаптуватися до кризових умов.

Відтак, дослідження сучасного стану умов функціонування підприємств України в період війни потребує ґрунтовного аналізу, що водночас сприятиме визначенню належного рівня економічної стійкості, що є необхідною умовою економічного відновлення країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сучасного стану підприємств України та оцінка їх економічної стійкості в умовах війни дедалі частіше стає все актуальнішим серед сучасних науковців. Це спричинено необхідністю ефективного і своєчасного реагування бізнесом на виклики і загрози, що постають перед ними, а тому є потреба у науковому обґрунтуванні раціональних шляхів досягнення стійкого стану.

Зокрема, Т. О. Мурована досліджуючи тенденції вітчизняного підприємництва та основні методи його підтримки звернула увагу, що повномасштабне вторгнення призвело до припинення діяльності близько 20% суб'єктів підприємництва. Науковиця зазначає, що бізнес

потребував значної всебічної підтримки, де однією з найголовніших виступила саме фінансова. Відтак, зберегти бізнес та пережити шокові потрясіння підприємці змогли завдяки додатковим джерелам фінансування, що дозволило їм досягти хоча би мінімально належного рівня економічної стійкості [4].

О. О. Більовська і Р. Г. Майстро відзначили значний вплив умов воєнного стану на особливості підприємницької діяльності. На думку авторів держава повинна створити гібридну модель економіки, де є планова економіка, яка відповідає за частину військових потреб і товарів, та ліберальна економіка в частині потреб населення. Зокрема, лібералізація повинна проявлятися щодо умов отримання грошової допомоги торговельному бізнесу мікрорівня з метою підтримки їх роботи та відновлення у випадку значних руйнувань у зв'язку з війною [2].

Схожу позицію поділяє і В. С. Руденко, яка вважає, що підтримка підприємництва малого та середнього бізнесу України шляхом надання грантової допомоги є рятувальним чинником національної економіки. Науковиця стверджує, що наявність саме позабюджетного фінансування має важливу роль у забезпеченні належного функціонування господарств та підтримці їх економічної стійкості [7].

К. В. Багацька, Н. І. Климаш, Л. М. Духновська, Т. В. Ганущак та Т. В. Пашкуда досліджуючи економічну стійкість відзначають, що набуття належного рівня в значній мірі залежить від ступеня розвитку корпоративної соціальної відповідальності. На думку науковців повномасштабне вторгнення викликало умови, за яких стан працівників, їх кваліфікація та рівень компетентності є одним із найголовніших ресурсів забезпечення економічної стабільності підприємства, а інвестиції бізнесу в розвиток системи корпоративної соціальної відповідальності є вкрай необхідними [1].

А. А. Мазаракі та Т. Л. Зубко оцінюючи стійкість підприємства в реальних умовах господарювання розробили та апробували власну систему показників оцінки стійкості. Так, вони сформуvalи комплекс із 37 показників, серед яких було відзначено фінансову стійкість та платоспроможність як найважливіші, та як такі, що відповідають різним аспектам діяльності підприємства [11].

Таким чином, дослідження стану ведення господарської діяльності в Україні в умовах війни є вкрай важливими сьогодні та здійснюється багатьма науковцями. Однак, на нашу думку, наявність глибшого розуміння процесів, які відбуваються, впливу повномасштабного вторгнення, наслідків послаблення економіки від викликів періоду Covid-19 дозволять у повній мірі оцінити активність підприємництва, ризики з якими вони стикаються та забезпечать пошук ефективних шляхів формування економічної стійкості.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз стану функціонування підприємств України в умовах війни, визначення викликів та загроз із якими вони стикаються та формування адаптаційних механізмів забезпечення конкурентоспроможної діяльності бізнесу з метою досягнення належного рівня економічної стійкості.

Виклад основного матеріалу. Підприємницька діяльність є одним із найголовніших факторів забезпечення роботи національної економіки, особливо в умовах ведення військових дій. Це спричинено важливістю підтримки ринкових відносин, потребою у забезпеченні попиту та пропозиції, необхідністю формування бюджету різних рівнів за рахунок податкових відрахувань, тощо. А порушення цілісної роботи системи, інфраструктури, дефіцит ресурсів, високий рівень інфляції, фізичні руйнування створюють несприятливі умови ведення господарської діяльності.

Загалом досліджуючи стан економіки України за 2022 – 2024 роки можна відзначити високий ступінь руйнувань та погіршень. Так, основні макроекономічні дані представлені у табл. 1.

Із наведених даних спостерігаємо, що падіння національної економіки України у 2022 році є безпрецедентно найбільшим за всю історію незалежності. Так рівень реального ВВП у 2022 році впав на 29,1% та сягнув показників початку 2000-х років. У наступних 2023 та 2024 роках спостерігається незначний приріст відносно попередніх років. Так, наприклад, у 2023 році приріст становив 5,8%, а у 2024 році 3,6% відносно попередніх. Вкрай високим є

також зростання індексу споживчих цін, який характеризує зміну загального рівня цін товарів та послуг споживчого кошика. Окрім того цей показник є основним індикатором рівня інфляції та описує зміну вартості життя населення. У 2022 році його приріст становив 26,6% відносно попереднього року. Такий високий приріст спричинений значними шокowymi викликами внаслідок початку повномасштабного військового вторгнення. У 2023 та 2024 роках приріст індексу споживчих цін становив 5,8% та 12,0% відповідно, що також є доволі високим значенням [5].

Таблиця 1

Макроекономічні тенденції 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Валовий внутрішній продукт, млрд грн	5,191	6,625	7,730
Зростання реального ВВП, %	-29,1	5,8	3,6
Зростання індексу споживчих цін, %	26,6	5,8	12,0
Експорт товарів і послуг, млрд дол.	57,5	50	52
Імпорт товарів і послуг, млрд дол.	-55,6	-59	-63

Джерело: сформовано авторами за [5]

Досліджуючи макроекономічні тенденції неможливо оминати і дані щодо експорту та імпорту товарів і послуг, оскільки ці показники визначають рівень залученості національного бізнесу до міжнародних ринків. Так з початку повномасштабного вторгнення експорт товарів та послуг впав на 5,5 млрд дол. або на 9,6% порівнюючи дані за 2022 – 2024 роки. Таке падіння негативно характеризує зайнятість, виробничий сектор та рівень економічного зростання. Імпорт товарів і послуг має тенденцію до збільшення і зріс на 7,4 млрд дол. за 2022 – 2024 роки, що характеризує збільшення відтоку коштів із країни [5].

Таким чином за основними даними макроекономічних тенденцій спостерігається несприятлива ситуація для розвитку підприємництва. Дослідження стану бізнесу в Україні проведене Центром розвитку інновацій, Офісом з розвитку підприємництва та експорту, національним проектом Дія.Бізнес та Advanter Group визначили індекс активності бізнесу (UBI – Ukrainian Business Index), який характеризує активність бізнесу, здатність збільшувати рівень товарообігу, створювати робочі місця. Максимальне можливе значення індексу становить 100, з розподілом на зону позитивних очікувань (вище 50), та зону негативних очікувань (нижче 50). Так, у червні 2022 року даний показник склав 22,73 одиниць, у червні 2023 року 35,34 одиниць, та у червні 2024 року 43,7 одиниць. Отже, загальний приріст за досліджуваний період склав 20,97 одиниць, що є доволі високим значенням. Дані представлені на рис. 1. Попри це, варто відзначити, що значення все одно знаходиться у зоні негативних очікувань, а зростання індексу скоріше пояснюється втомою від невизначеності та бажанням інтенсифікуватися, ніж про покращення економічної ситуації. Варто відзначити, що в зоні позитивних очікувань бізнесу (вище 50) показник був у період червень 2021 – лютий 2022 рр. [3; 8; 9].

Внаслідок військових дій 46,8% підприємств у 2022 році вимушені були зупинити свою роботу, або майже зупинити. На противагу у 2023 році цей показник склав 21,1%, а у 2024 році 4,2% [3; 8; 9]. Така тенденція свідчить про здатність підприємств адаптації до ведення діяльності в умовах постійних загроз та викликів, що можна трактувати як один із факторів збільшення їх стійкості. У свою чергу середньозважений відсоток обсягу діяльності або обороту у 2023 році склав 71,6% від планового показника, а у 2024 році 94,1%, що визначається як здатність бізнесу до нарощення власної діяльності. Така тенденція є позитивною та може свідчити про покращення фінансово-економічного стану підприємств.

Важливим елементом якісної роботи підприємств є працівники, які забезпечують їх роботу та мають значний вплив на рівень стійкості. Досліджуючи вплив викликів військової агресії на ситуацію з персоналом ми визначили, що за весь 2022 рік по відношенню до 23.02.2022 в Україні скорочено 1,070,000 працівників у мікро-, малому та середньому бізнесі, що становить 20% персоналу, а на умовах скорочення заробітної плати працює 27% працівників. За 2023 рік

частка працівників, які були скорочені склала 22,6%, а тих, хто працює на умовах скорочення заробітної плати 17,9%. У 2024 році підприємствами було звільнено 29,6% працівників, а для 12,9% персоналу було скорочено заробітну плату [3; 8; 9]. Отже, загалом тенденція показника звільнення персоналу за 2022 – 2024 рр. зросла на 9,6%, що є негативною ситуацією та показує приріст незайнятого населення, а частина працівників зі скороченою заробітною платою зменшилася на 14,1%, що свідчить про підвищення здатності бізнесу забезпечувати належну оплату праці для персоналу.

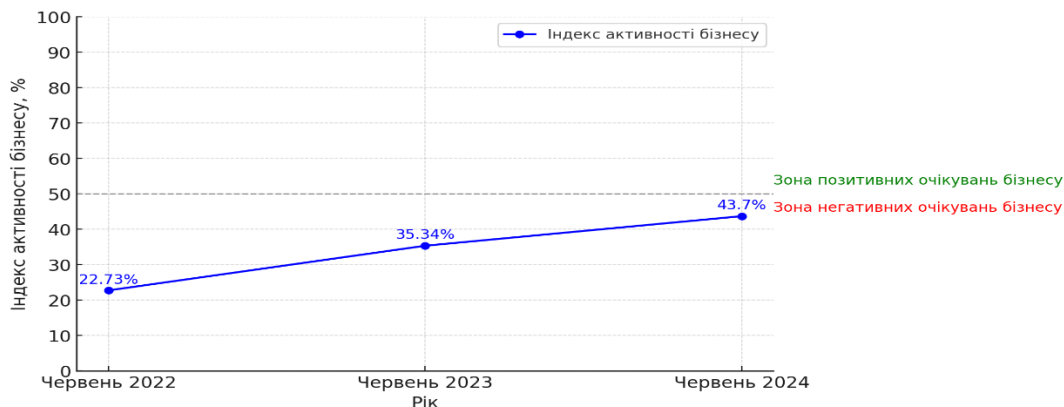

Рис. 1. Динаміка зміни індексу активності бізнесу за 2022–2024 роки

Джерело: складено авторами за [3; 8; 9]

Значну частину підприємств України становлять фізичні особи-підприємці, як одна з найпростіших форм організації господарської діяльності. Розвиток сучасних технологій та удосконалення нормативно-правової бази створили умови, за яких будь-яка особа може відкрити ФОП протягом надзвичайно короткого часу – від декількох годин до декількох днів, що дозволить мати можливість вести підприємницьку діяльність відповідно до вимог чинного законодавства. Згідно з аналітикою проведеної сервісом Опендатабот від початку повномасштабного вторгнення та по січень 2025 року в Україні було відкрито понад 754894 ФОП, а кількість закритих ФОП за аналогічний період склала 662928 одиниць. Такі дані вказують на те, що незважаючи на військову загрозу бізнес в Україні продовжує розвиватися. Найбільше ФОП було відкрито протягом жовтня 2023 року – 35587 одиниць, а найменше у квітні 2022 року – лише 1946. Найменше закривали ФОП також у квітні 2022 року, що можна пояснити невизначеністю підприємців щодо подальшої роботи та викликів, з якими вони можуть стикатися. Найбільша кількість закритих ФОП сягнула позначки 61455 у січні 2025 року, що є рекордним значенням за останні роки, та пояснюється значним зростанням податкового навантаження, що сильно впливає на здатність бізнесу належно функціонувати [10].

Досліджуючи активність фізичних осіб-підприємців можна відзначити, що найбільш часто за 2022 – 2024 роки відкривали бізнес у сфері роздрібної торгівлі – 28,1%, а господарську діяльність у сфері ІТ відкрили 9,1% підприємців. Оптова торгівля склала 7,2% від усіх відкритих ФОПів за аналізований період. Порівнюючи з періодом до початку повномасштабного вторгнення, кількість нових справ у сфері поштової та кур'єрської діяльності зросла втричі. У сфері освіти кількість нових ФОПів збільшилася у 2,6 рази, а у фінансовій галузі – у 2,5 рази [10]. Графічно дані представлені на рис. 2. Варто відзначити, що розвиток підприємницької діяльності ФОП позитивно впливає на наповнення державного бюджету. Так у 2022 році ФОПи сплатили 32,9 млрд грн єдиного податку, що на 1,9 млрд грн. менше від 2021 року. Однак у 2023 було сплачено 38 млрд грн єдиного податку, а за 2024 рік ця сума склала 55,1 млрд грн, що є позитивною тенденцією [10]. Така динаміка свідчить про поступове відновлення та розширення малого бізнесу. Зростання надходжень від єдиного податку вказує на активізацію підприємницької діяльності, пристосування бізнесу до нових викликів і загроз, а також загальне пожвавлення ділової активності в Україні.

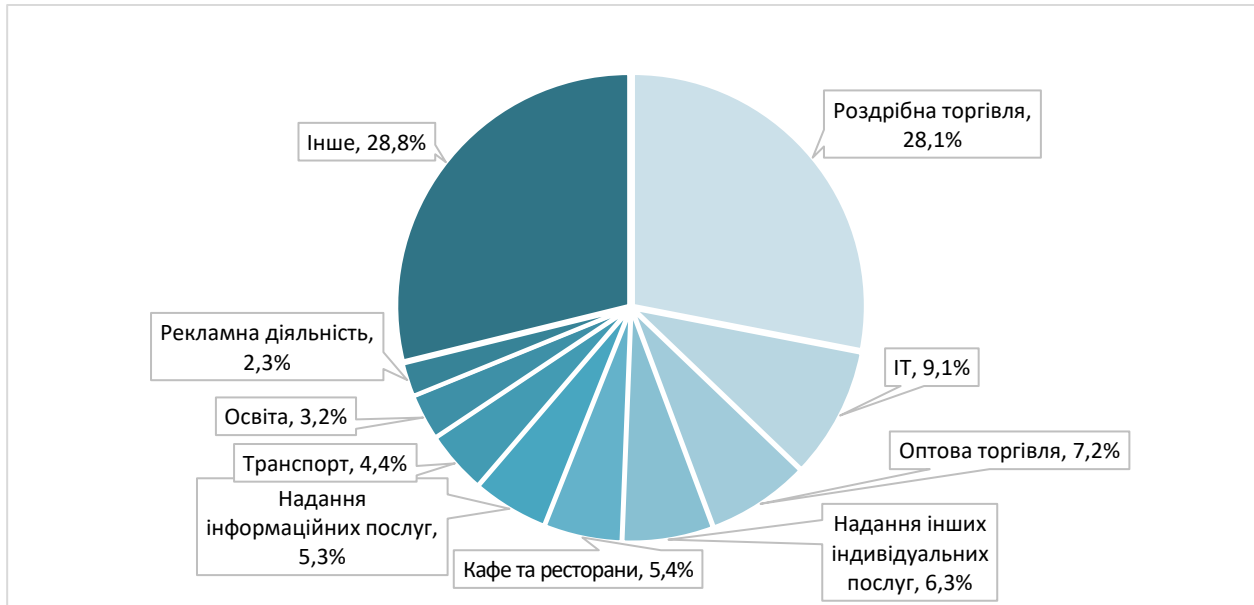

Рис. 2. Основні сфери діяльності новостворених ФОП за 2022–2024 роки

Джерело: складено авторами за [10]

Попри адаптацію до нових викликів та реалій ведення господарської діяльності бізнес в Україні все одно стикається з великою кількістю проблем, від вирішення яких залежить подальша спроможність працювати та загальний стан їх економічної стійкості. Так в рамках дослідження стану та потреб бізнесу проведеного в межах проєкту Програми розвитку ООН (UNDP) «Підтримка України» було визначено основні проблеми для відновлення:

- 1) непрогнозованість розвитку подій на внутрішньому ринку в Україні;
- 2) непередбачувані дії з боку держави, які можуть погіршити стан підприємництва;
- 3) нестача платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку;
- 4) брак достатнього рівня капіталу;
- 5) недостатність висококваліфікованого персоналу;
- 6) високий рівень податкового навантаження;
- 7) недоступність до зовнішнього фінансування, оголошеного Урядом [3; 8; 9].

Варто відзначити, що згідно проведеної аналітики майже усі основні проблеми, з якими стикаються українські підприємці за 2022 – 2024 роки мають тенденцію до зростання. Так, наприклад, ризик непрогнозованості розвитку подій на внутрішньому ринку України зріс до 58,2% у 2024 році, у порівнянні з 48% за 2022 рік. Вкрай високим є також приріст викликів щодо непередбачуваності дій з боку органів влади, де станом на 2024 рік цей показник становить вже 55,8%. Зростали також ризики пов'язані з браком достатнього рівня затребуваного капіталу та недостатністю висококваліфікованого персоналу. Серйозною проблемою для підприємців також стало зростання рівня податкового навантаження, так у 2022 році лише для 17% суб'єктів господарювання податкові зобов'язання становили проблеми, а у 2024 ця кількість вже становила 27,5%. У свою чергу кількість платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку зростає, зокрема у 2024 році лише 51,6% підприємців відзначили таку проблему, на противагу 62% за 2022 рік. Така тенденція пов'язана зі значним повернення тимчасово емігрованих громадян, а відтак це позитивно впливає на розвиток внутрішнього ринку України. Спостерігається також і незначне падіння ризику недоступності залучення зовнішнього фінансування, підтримуваного державою, зокрема за 2024 рік цей показник склав лише 23,3% [3; 8; 9]. Графічно зміна представлена на рис. 3.

Окрім зазначених раніше викликів, підприємці відзначили також власну втому від ведення господарської діяльності, демпінг конкурентів, падіння загального рівня прибутковості, перешкоди з боку регуляторних чи фіскальних органів влади, нестача сировини, порушення

ланцюгів постачання та збуту, складність у ведення зовнішньої торгівлі, а також відсутність підтримки з боку державної та місцевої влади [3; 8; 9].

Рис. 3. Проблеми суб'єктів підприємництва 2022–2024 років

Джерело: складено авторами за [10]

Таким чином, в рамках проведеного дослідження, ми можемо дійти висновку, що український бізнес стикається з великою кількістю загроз та викликів, що негативно впливають на їх роботу. Це все також негативно відзначається на їх здатності належно функціонувати та значно погіршує їх рівень економічної стійкості. Відтак, на нашу думку, підприємствам необхідно розробити власні шляхи виведення бізнесу зі стану шоку та запровадити заходи щодо відновлення належного рівня ділової активності. Окрім того, важливо узгодити також дії органів влади, що створить належні умови розвитку господарської діяльності в Україні. З проведеного аналізу, ми відзначаємо наступні необхідні заходи:

- доопрацювання нормативно-правової бази щодо напрямів соціально-економічного розвитку, спрямованих на підтримку бізнесу та населення;
- розробка програм підтримки експортної діяльності, що підвищить рівень залученості українського бізнесу до міжнародних ринків;
- запровадження зручної та доступної системи звітування та оподаткування, що сприятиме уникнення бюрократичних викликів, а відтак і підвищуватиме прозорість ведення підприємництва;
- надання державних грантів та підтримки бізнесу, що особливо постраждав від військових дій;
- підтримка держави щодо заходів швидкого відновлення пошкодженої інфраструктури бізнесу, для налагодження безперебійної їх роботи;
- сприяння держави у напрямку підготовки чи перекваліфікації кадрового капіталу з урахуванням потреб бізнес-середовища;
- підтримка релокації критично важливих підприємств та бізнесів;
- налагодження міжнародних зв'язків з метою пошуку додаткових джерел інвестування підприємницького сектору України.

Окрім того, досліджуючи бізнес-активність в Україні Є. В. Редзюк відзначив важливість експортних операцій, та відзначив потребу у створенні системи податково-митного стимулювання відповідної діяльності з боку держави [6]. А за результатами експрес-оцінки

впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні проведеного за підтримки Програми розвитку ООН відзначено, що одним із найважливіших заходів підтримки вітчизняного підприємництва є розробка програм підтримки інноваційної діяльності. Так, нові програми мають бути спрямовані на відновлення господарювання та стимулювання суб'єктів бізнесу щодо запровадження інноваційних і стійких практик в організації діяльності. Такі заходи, на думку дослідників також підтримуватимуть відкриття нових підприємницьких одиниць у цьому напрямку [5].

Отже, підприємства України в умовах війни зазнають значних потрясінь, що значно впливає на їх стабільну і безперебійну роботу, та знижує рівень економічної стійкості. Попри те, бізнес адаптується та знаходить шляхи вирішення проблем, що підтверджується зростанням індексу активності бізнесу. За результатами дослідження спостерігаємо, що дедалі частіше підприємці стикаються зі зростанням рівня негативного впливу, що змушує їх відмовитися від ведення діяльності, або знижує рівень конкурентоздатності та можливості до розширеного відтворення. Виникаючі труднощі в умовах війни для бізнесу можуть стати поштовхом до пошуку нових можливостей та розробки стратегії виживання. Гнучкість, здатність до інноваційного розвитку та можливість коригувати напрями своєї діяльності дозволить підприємствам підвищити рівень власної економічної стійкості. А скоординовані зусилля суспільства, держави і міжнародних партнерів допоможуть українським підприємствам успішно подолати важкий період.

Висновки. За результатами дослідження визначено, що вітчизняні підприємства в умовах війни стикаються зі значною кількістю викликів і проблем, які мають негативний вплив на їх діяльність. До таких відносяться руйнації внаслідок військової агресії, невизначеність розвитку подій на внутрішньому та зовнішньому ринках, обмеження з боку державних органів влади, збільшення податкового навантаження, падіння попиту та рівня платоспроможності на ринку. Окрім чимало суб'єктів господарювання стикнулися з проблемами браку достатнього рівня капіталу, та нестачею кваліфікованого персоналу. Все це призводить до втоми від підприємницької діяльності та скорочення кількості активно діючих суб'єктів.

Визначено, що для забезпечення стабільності діяльності необхідно впроваджувати комплексні заходи, як з боку держави, так і з боку підприємців. До таких ми віднесли: покращення нормативно-правової бази, заходи щодо підтримки виходу на зовнішні ринки, створення та надання доступної грантової та кредитної допомоги, розширення міжнародної співпраці щодо залучення додаткового капіталу.

Отже, забезпечення економічної стійкості підприємств в умовах війни потребує комплексних та злагоджених дій, які включатимуть внутрішні ініціативи та зовнішню підтримку, як з боку держави, так і від міжнародних партнерів.

Список використаних джерел:

- Багацька К. В., Климаш Н. І., Духновська Л. М., Ганущак Т. В., Пашкуда Т. В. Соціальна відповідальність як чинник забезпечення економічної стійкості підприємств. *Науковий вісник Національного гірничого університету*. 2024. № 6. С. 186–192. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2024-6/186>
- Більовська О., Майстро Р. Особливості підприємницької діяльності в умовах воєнного стану в Україні. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Економічні науки. 2023. № 2. С. 50–54. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.2.50>
- Дослідження стану та потреб українського бізнесу під час війни. URL: <https://business.diia.gov.ua/analytics/research/doslidzhennia-stanu-ta-potreb-ukrainskoho-biznesu-pid-chas-viiny> (дата звернення: 17.02.2025).
- Мурована Т. О. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49>
- Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf> (дата звернення: 17.02.2025).
- Редзюк Є. В. Стан, проблеми і чинники гальмування розвитку бізнес-активності в Україні. *Стратегія економічного розвитку України*. 2022. № 51. С. 35–49. DOI: <https://doi.org/10.33111/sedu.2022.51.035.049>
- Руденко В. С. Гранти – як форма забезпечення соціальної безпеки та важіль розвитку малого та середнього бізнесу в Україні в умовах війни. 2023. С. 129–132. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0a908415-36b9-430e-a844-b2ef8e564e54/content> (дата звернення: 17.02.2025).

8. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати дослідження в червні 2023 року. URL: <https://business.diia.gov.ua/analytics/research/stan-ta-potreby-biznesu-v-umovakh-viiny-rezultaty-doslidzhennia-v-chervni-2023-roku> (дата звернення: 17.02.2025).
9. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування у квітні-травні 2024 року. URL: <https://hromada.gov.ua/research/doslidzennya-stanu-ta-potreb-biznesu-v-ukrayini> (дата звернення: 17.02.2025).
10. Тренди української фопономіки під час великої війни. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/foponomics-2024> (дата звернення: 18.02.2025).
11. Mazaraki A., Zubko T. Stability of production and trading companies considering their economic security. *Problems and Perspectives in Management*, № 20 (1). С. 445–458. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15\(4\).2018.18](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15(4).2018.18).

References:

1. Bahatska, K. V., Klymash, N. I., Dukhnovska, L. M., Hanushchak, T. V., & Pashkuda, T. V. (2024). Sotsialna vidpovidalnist yak chynnyk zabezpechennya ekonomichnoyi stiykosti pidpryyemstv [Social responsibility as a factor in ensuring the economic stability of enterprises]. *Scientific Bulletin of the National Mining University*, no. (6), pp. 186–192. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2024-6/186>
2. Biliavska, O., & Maistro, R. (2023). Osoblyvosti pidpryyemnytskoyi diyalnosti v umovakh voyennoho stanu v Ukraini [Features of entrepreneurial activity under martial law in Ukraine]. *Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute". Economic Sciences*, no. (2), pp. 50–54. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.2.50>
3. Doslidzhennya stanu ta potreb ukrayinskoho biznesu pid chas viyny [Research on the state and needs of Ukrainian business during the war]. (n.d.). Available at: <https://business.diia.gov.ua/analytics/research/doslidzhennia-stanu-ta-potreb-ukrayinskoho-biznesu-pid-chas-viiny> (accessed February 17, 2025).
4. Murovana, T. O. (2023). Vitchyznyane pidpryyemnytstvo v umovakh voyennoho stanu: osnovni tendentsiyi ta metody pidtrymky [Domestic entrepreneurship under martial law: Key trends and support methods]. *Economy and Society*, no. (47). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49>
5. Otsinka vplyvu viyny na mikro-, mali ta seredni pidpryyemstva v Ukraini [Assessment of the impact of war on micro, small and medium enterprises in Ukraine]. (n.d.). Available at: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf> (accessed February 17, 2025).
6. Redziuk, Ye. V. (2022). Stan, problemy i chynnyky halmuvannya rozvytku biznes-aktyvnosti v Ukraini [State, problems, and factors hindering the development of business activity in Ukraine]. *Strategy of Economic Development of Ukraine*, no. (51), pp. 35–49. DOI: <https://doi.org/10.33111/sedu.2022.51.035.049>
7. Rudenko, V. S. (2023). Hranty – yak forma zabezpechennya sotsialnoyi bezpeky ta vazhil rozvytku maloho ta serednoho biznesu v Ukraini v umovakh viyny [Grants as a form of social security and a lever for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine under war conditions]. (pp. 129–132). Available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0a908415-36b9-430e-a844-b2ef8e564e54/content> (accessed February 17, 2025).
8. Stan ta potreby biznesu v umovakh viyny: rezultaty doslidzhennya v chervni 2023 roku [State and needs of business in wartime: Research results from June 2023]. (n.d.). Available at: <https://business.diia.gov.ua/analytics/research/stan-ta-potreby-biznesu-v-umovakh-viiny-rezultaty-doslidzhennia-v-chervni-2023-roku> (accessed February 17, 2025).
9. Stan ta potreby biznesu v umovakh viyny: rezultaty opytuvannya u kvitni-travni 2024 roku [State and needs of business in wartime: Survey results from April-May 2024]. (n.d.). Available at: <https://hromada.gov.ua/research/doslidzennya-stanu-ta-potreb-biznesu-v-ukrayini> (accessed February 17, 2025).
10. Trendy ukrayinskoyi foponomiky pid chas velykoyi viyny [Trends in Ukrainian “foponomics” during the war]. (n.d.). Available at: <https://opendatabot.ua/analytics/foponomics-2024> (accessed February 17, 2025).
11. Mazaraki, A., & Zubko, T. (2018). Stability of production and trading companies considering their economic security. *Problems and Perspectives in Management*, no. 20(1), pp. 445–458. DOI: [https://doi.org/10.21511/imfi.15\(4\).2018.18](https://doi.org/10.21511/imfi.15(4).2018.18).

Belimenko O. I., Postgraduate Student
State University of Trade and Economics
o.belimenko@knute.edu.ua
ORCID: 0009-0001-8143-5748

Blakyta H. V., Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Economics and Business Finance
State University of Trade and Economics
g.blakyta@knute.edu.ua
ORCID: 0000-0002-4848-9912

ECONOMIC RESILIENCE OF ENTERPRISES IN WAR CONDITIONS

Abstract. The article provides a comprehensive analysis of the economic resilience of enterprises in wartime, taking into account the key challenges and features of business functioning in crisis conditions. In particular, the state and dynamics of changes in key macroeconomic indicators, such as GDP, inflation rate, investment activity, labor market conditions, level of solvency in the domestic market, and tax burden, which are determining factors influencing the development of entrepreneurship in the country, are studied. Particular attention is paid to the analysis of the business activity of business entities during the period of a full-scale invasion of the Russian Federation, including the functioning of medium, small, micro businesses and individual entrepreneurs (IEOs), which form the basis of the domestic economy. The main challenges enterprises face in wartime are outlined, in particular, logistical difficulties, limited access to financing, changes in consumer trends, challenges in interacting with public authorities and a decrease in the solvency of the population. The article provides a comprehensive analysis of external and internal factors affecting the stability of business activity, including the military-political situation, state support for business, access to international markets, digitalization, and adaptation of enterprises to new conditions for conducting economic activity. Based on the research findings, recommendations have been developed for the restoration of business aftershocks, in particular strategic measures to increase its stability, adaptability and resilience. These recommendations include policy-driven initiatives aimed at fostering financial liquidity, enhancing institutional support for entrepreneurs, promoting diversification of business operations, and facilitating international cooperation to attract foreign investments and aid. Additionally, the study outlines targeted measures to strengthen economic stability in the post-war period, ensuring sustainable development and reinforcing the adaptive capacity of enterprises to future crises.

Keywords: economic resilience, enterprise, resilience, stability, challenges.